

Beleidsnota Erfgoed en archeologie 2025-2030

Ons erfgoed is beleefd erfgoed

*'Om te weten waar we heen gaan,
moeten we eerst weten waar we vandaan komen'*

Efrat Zehavi

Inhoud

Preambule	4
Waarom maken we erfgoedbeleid?	6
Lelystad heeft erfgoed	6
Erfgoed bepaalt onze identiteit	6
Erfgoedbeleid is wettelijk verplicht	6
Ons erfgoedbeleid verdient actualisatie	7
De raad vraagt om volwaardig erfgoedbeleid	7
Kernvraag Erfgoed- en archeologiebeleid	8
Welke uitgangspunten hanteren we?	9
Het erfgoedbeleid is 'volwaardig'	9
Het beleid past bij een groeiende stad	9
Erfgoedbeleid wordt gedragen	9
Erfgoedbeleid is professioneel	10
Welke keuzemogelijkheden zijn er?	11
Erfgoedbeleid beschrijft verschillende strategische thema's	11
Per thema zijn er verschillende ambitieniveaus mogelijk	11
Wat stellen we voor?	12
We zoeken de 'gouden middenweg'	12
We hanteren de belangrijkste aandachtspunten	12
Wat gaan we daarvoor doen?	14
We voeren de wettelijk verplichte maatregelen uit	14
We behouden ons meest waardevolle en kwetsbare erfgoed	14
We benutten ons erfgoed bij gemeentelijke opgaven	16
We betrekken bewoners bij ons erfgoed	18
Wat is nodig voor de uitvoering van het erfgoedbeleid?	20
Uitvoering vraagt facilitering	20
Uitvoering vraagt capaciteit	20
Uitvoering vraagt organisatorische inbedding	20
We borgen erfgoedbeleid in een Omgevingsprogramma	21
Urgente zaken vragen voorrang	22
Voor de uitvoering is budget nodig	22
Hoe blijft de raad geïnformeerd?	23
Omgevingsprogramma Erfgoed- en archeologiebeleid	23
Informatie beleid, als onderdeel van 'grotere' kaders	23
Periodieke informatie Erfgoed- en archeologiebeleid	23

Preambule

Erfgoed als Kompas voor de Toekomst,

Lelystad: een uniek verhaal van prehistorie tot Post-65

Lelystad is geen stad die toevallig is ontstaan. Ze is bedacht, ontworpen en gebouwd met een visie: een nieuwe samenleving op nieuw land. Maar onder die ogenschijnlijk jonge huid schuilt een diepgeworteld en veelzijdig erfgoed dat teruggaat tot ver voor de eerste paal de bodem raakte. Deze beleidsnota voor het erfgoed van Lelystad nodigt uit om met nieuwe ogen te kijken naar wat was, wat is, en wat gekoesterd moet blijven voor de toekomst.

De geschiedenis van Lelystad begint niet in de jaren zestig, maar duizenden jaren eerder. Land en water lopen in Lelystad door elkaar heen; fysiek en door de geschiedenis. Onder de klei van de polder liggen sporen van prehistorische jagers en verzamelaars, stille getuigen van menselijke aanwezigheid in een landschap dat toen nog uit moerassen en rivieren bestond. Deze archeologische vondsten – van vuurstenen werktuigen tot resten van nederzettingen – vormen het oudste hoofdstuk van Lelystads erfgoed en verbinden de stad met een tijd waarin Nederland nog niet bestond.

Een tweede, uniek aspect van Lelystads erfgoed ligt letterlijk op de bodem van de voormalige Zuiderzee: scheepswrakken. Tientallen schepen, van middeleeuwse koggen tot 18e-eeuwse vrachtschepen, rusten in de poldergrond. Ze vertellen verhalen van handel, strijd, stormen en scheepsrampen. Deze wrakken zijn niet alleen archeologische monumenten, maar ook tastbare herinneringen aan de maritieme geschiedenis van Nederland – en aan de kracht van het water dat ooit heerste waar nu mensen wonen.

Met de drooglegging van Oostelijk Flevoland in 1957 begon een nieuw hoofdstuk. Een werkeiland midden in het IJsselmeer aangelegd dat nu nog steeds goed herkenbaar is, was het geïsoleerde - onderkomen voor de arbeiders die aan de dijken, het gemaal en de sluis werkten. De inrichting van de polder en stad werd daarentegen vanaf de tekentafel gedaan. Lelystad werd ontworpen als een moderne stad, een 'New Town', met ruimte, licht en lucht als leidende principes. De stedenbouwkundige structuur, de eerste woonwijken en het Lelycentre, maar bijvoorbeeld ook de fietsbruggen weerspiegelen de idealen van de wederopbouw en het vooruitgangdenken van die tijd. Dit erfgoed van de maakbaarheid verdient erkenning als cultureel waardevol én als inspiratiebron voor toekomstige ruimtelijke ontwikkeling.

In de decennia die volgden ontwikkelde Lelystad zich verder, met een sterke nadruk op experiment en vernieuwing. De wijken zijn niet hetzelfde. Ze zijn elk gevormd door hun tijd; een weergave van de concepten en visies op architectuur, stedenbouw en de samenleving in verschillende perioden, maar ook van beleid, politiek en financiën. Met wat nu de Post-65 architectuur heet zochten architecten naar meer expressie, identiteit en menselijke maat. Het resultaat: een reeks bijzondere gebouwen en wijken die de experimenteerdrijf van hun tijd weerspiegelen. Dit leidde tot bijzondere projecten zoals de De Waterwijzer, het NS-Station Lelystad Centrum, het ziekenhuis en diverse woonwijken met een uitgesproken vormgeving. Deze architectuur is jong, maar inmiddels historisch: ze vertelt het verhaal van een stad die zichzelf steeds opnieuw uitvindt.

De kracht van lokaal erfgoed – beleven, benutten, verbinden

In een wereld die steeds sneller verandert, biedt erfgoed houvast, identiteit en inspiratie. Door het erfgoed actief te benutten en te beleven, krijgt het betekenis en kan het ons verhaal blijven vertellen aan huidige én toekomstige generaties.

Erfgoed vertelt ons wie we zijn, waar we vandaan komen en hoe onze omgeving door de tijd heen is gevormd. Bij de doorontwikkeling van de stad en de gemeenschap is deze voorgeschiedenis een inspiratie en een belangrijk aandachtspunt. Erfgoed wordt veelal geassocieerd met behoud van erfgoed, door het beschermen van gebouwen, objecten, tradities of verhalen; onder meer door het aanwijzen van monumenten. Maar formele bescherming is slechts een beperkt onderdeel van erfgoedbeleid. Bij erfgoed gaat het om het vooral over beleven, benutten en verbinden, aan de hand van het verhaal.

Het benutten van lokaal erfgoed betekent dat we het inzetten als bron van kennis, creativiteit en ontwikkeling, via behoud door ontwikkeling. Denk aan het herbestemmen van historische panden voor economische functies, het organiseren van ambachtelijke workshops of het integreren van lokale verhalen in onderwijs en toerisme. Zo wordt erfgoed een motor voor sociale cohesie en innovatie, waarbij oude waarden nieuwe vormen krijgen.

Beleving speelt hierin een sleutelrol. Wanneer mensen erfgoed ervaren – door te wandelen langs historische plekken, deel te nemen aan lokale gebruiken of te luisteren naar verhalen van vroeger – ontstaat betrokkenheid bij hun omgeving. Erfgoed komt tot leven, raakt het hart en verbindt mensen met elkaar en hun gedeelde geschiedenis. Door lokaal erfgoed te koesteren én te activeren, bouwen we aan een veerkrachtige samenleving die vanuit haar verleden haar toekomst vormgeeft. Het is een uitnodiging om stil te staan, te ontdekken en samen te groeien. Want erfgoed is niet alleen wat was, maar vooral wat is – en wat kan zijn.

Geen rem, maar bron

Lelystad heeft een korte, maar gelijk een unieke geschiedenis. Onze inwoners voelen zich hiermee verbonden. Deze nota geeft richting aan het erfgoedbeleid van Lelystad. Niet door alleen te bewaren wat oud is, maar door te waarderen wat betekenisvol is. Het erfgoed dat aan ons is doorgegeven, moeten toekomstige inwoners en generaties ook kunnen beleven. Erfgoed is geen rem op ontwikkeling, maar een bron van identiteit, inspiratie.

De ontworpen stad is inmiddels een volwassen stad geworden die wil doorgroeien. In een stad die voortdurend in beweging is, helpt erfgoed ons koers te houden. Het is het kompas waarmee we bouwen aan een toekomst die geworteld is in het verleden – en openstaat voor de nieuwe verhalen van morgen.

Sjaak Kruis
Wethouder Cultuur

Waarom maken we erfgoedbeleid?

Lelystad heeft erfgoed

Zoals hierboven al is geschetst omvat de geschiedenis van het gebied dat nu de gemeente Lelystad is een tijdlijn die teruggaat tot de prehistorie. Zelfs voor de menselijke bewoning, kende het gebied al een bijzonder dierenrijk waarvan we de overblijfselen nog steeds in de bodem vinden. Deze lange geschiedenis betekent dat ook het erfgoed van de stad een zeer lange periode beslaat en dus zeer divers is. Het inventarisatierapport van Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie biedt het overzicht van het gevarieerde erfgoed dat in Lelystad aanwezig is.

Erfgoed bepaalt onze identiteit

De eerste inventarisatie van gebouwd erfgoed dat in 2007 is uitgevoerd geeft reeds aan vanuit welke verhaallagen naar het jonge erfgoed van Lelystad kan worden gekeken. Allereerst is dit de periode van de inpoldering, waarbij de waterbouwkundige werken de basis vormen voor het ontstaan van de polder en de stad. De volgende fase betreft die van de modernistische stad: het stedenbouwkundige prototype van een functionele stad met modernistische ontwerpprincipes voor wonen, werken en recreëren voor de nieuwe inwoners. De derde fase betreft de volwaardige stad. In deze fase krijgt Lelystad een bovenregionale functie waarin Lelystad invulling geeft aan de woningbouwopgaven voor het gehele land en de daarbij behorende stedelijke voorzieningen.

Lelystad kent tegenwoordig een aantal gemeentelijke monumenten en twee archeologische rijksmonumenten. En met de voorgenomen aanwijzing van het NS-station krijgt Lelystad haar eerste gebouwde rijksmonument. Maar het verlies van een aantal potentiële erfgoedobjecten in de afgelopen jaren zoals De Waterwijzer als bekend voorbeeld, heeft ook tot zorgen geleid bij inwoners. Als we niet opletten dreigen relevante gebouwen en objecten die mede van het bijzondere verhaal van Lelystad vertellen te verdwijnen. Daarom heeft de gemeente zich tot doel gesteld een volwaardig erfgoedbeleid op te stellen, dat aansluit bij de Erfgoedwet en de Omgevingswet. Dit is ook noodzakelijk omdat het gemeentelijk archeologiebeleid ondertussen is verouderd. Gelijktijdig staat Lelystad voor grote uitdagingen die vanuit het rijk voor de regio zijn opgesteld: een woningbouwopgave en een energieopgave. Deze ontwikkelingen kunnen soms op gespannen voet komen te staan met (behoud van) erfgoed. Ook vanuit deze ambities en opgaven is het van belang om de positie van erfgoed binnen de gemeente te bepalen. Als de focus wordt gelegd op een sterke groei, moet goed worden omgegaan met bijzondere parels uit het verleden. Dit is een verantwoordelijkheid die we ook dragen voor de toekomstige inwoners van de stad. Dit geldt zowel voor het bovengrondse als voor het minder zichtbare ondergrondse erfgoed.

Erfgoedbeleid is wettelijk verplicht

De omgang met het cultureel erfgoed in onze leefomgeving is geregeld in de Omgevingswet. Het gaat om zaken als de omgevingsvergunning voor rijksmonumenten, het aanstellen van een monumentencommissie, of rekening houden met cultureel erfgoed in omgevingsplannen.

De regelgeving over het behoud en beheer van cultureel erfgoed is sinds 2016 ondergebracht in de Erfgoedwet. Samen met de Erfgoedwet maakt de Omgevingswet een integrale bescherming van ons cultureel erfgoed mogelijk. De vuistregel voor de verdeling tussen Erfgoedwet en Omgevingswet is als volgt: de *duiding* van cultureel erfgoed en de zorg voor cultuurgoederen in overheidsbezit staat in de Erfgoedwet; de *omgang* met het cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving is geregeld in de Omgevingswet.

In het beleidsadviesrapport van Vestigia en in het rapport Erfgoed en Overheid is het wettelijke kader van het erfgoedbeleid nader uitgewerkt.

De provincie ziet er met Interbestuurlijk Toezicht (IBT) op toe hoe wij onze taken op dit beleidsterrein uitvoeren.

Ons erfgoedbeleid verdient actualisatie

Sinds 20 jaar kent de gemeente al een beperkte vorm van erfgoedbeleid. Dit beleid bestaat voor een deel uit formeel beleid gericht op de bescherming van cultuur-historisch relevante objecten en terreinen. Daarnaast is het beleid ook gericht op de verdere ontwikkeling van de bewustwording van de betekenis van erfgoed voor de stad en de samenleving. Dit beleid heeft ook een maatschappelijk draagvlak.

Door de jaren heen heeft dit geleid tot het volgende:

- Lokaal erfgoedbeleid werd voor het eerst benoemd in de Cultuurnota 2004 – 2007
- In 2007 heeft het Bureau STOA een inventarisatie uitgevoerd en een waardering opgesteld van het gebouwde cultuurhistorisch erfgoed in Lelystad
- In 2008 werd een gemeentelijke erfgoedverordening vastgesteld, gericht op de bescherming van erfgoed
- In 2008 werd het gemeentelijk archeologiebeleid vastgesteld en in de jaren daarna de geleidelijk doorgevoerd in de bestemmingsplannen.
- In 2009 werd een erfgoedcommissie (inclusief een verordening) ingesteld, om de aanwezige cultuurhistorische en archeologische kwaliteiten beter te kunnen betrekken bij de ontwikkeling van Lelystad.
- In 2015 is de Welstandnota door de gemeenteraad vastgesteld.
- In 2017 heeft het college besloten een aanwijzingstraject te volgen om diverse panden, objecten en terreinen op het Werkeiland Lelystad-Haven aan te kunnen wijzen als gemeentelijk monument. Dit heeft in december 2017 geleid tot het definitieve aanwijzingsbesluit.
- In 2020 volgde het aanwijzingstraject voor het gebouw De Kubus, dat in dat jaar ook is aangewezen als gemeentelijk monument.

Zoals in een relatief nieuwe stad is te verwachten, en waar de motie van 2021 ook terecht op wijst, ontbreekt momenteel een overkoepelend erfgoedbeleid dat helpt bij het verder ontwikkelen van de stad met respect voor haar geschiedenis. Erfgoed is binnen de organisatie bij verschillende domeinen belegd en de capaciteit voor het erfgoedbeleid (bovengrond en ondergronds) is zeer beperkt. Daardoor mis je kansen om erfgoed integraal op te pakken en het als geheel beter beleefbaar te maken.

Gelijktijdig staat Lelystad voor grote maatschappelijke opgaven met betrekking tot woningbouw, economie en de energietransitie. Deze opgaven kunnen soms op gespannen voet komen te staan met (behoud van) erfgoed.

De raad vraagt om volwaardig erfgoedbeleid

De concrete aanleiding om nu tot een volwaardig gemeentelijk erfgoedbeleid te komen is de aangenomen motie van GroenLinks uit 2021. De kernopdracht van de motie betreft het ontwikkelen van een volwaardig erfgoed beleid.

In aanvulling op de motie is in de startnota ook het actualiseren van het archeologiebeleid met de huidige kennis van de prehistorie van Lelystad opgenomen. Het volledige erfgoedbeleid dient daarbij te voldoen aan de Omgevingswet (2024) en de Erfgoedwet.

Kernvraag Erfgoed- en archeologiebeleid

De uitgevoerde inventarisatie laat zien dat er ook bij een jonge stad op het gebied van lokaal erfgoed toch veel aanwezig is en dat hiervoor in het lokale erfgoedbeleid al diverse stappen zijn gezet. Nu is het van belang om te bepalen hoe dit alles nog beter tot zijn recht kan komen en hoe erfgoed nog meer bijdraagt aan het Verhaal van Lelystad. Daarmee gaan we antwoord geven op de vragen die aan de basis van deze nota liggen:

“Wat is de visie en ambitie van Lelystad met betrekking tot haar erfgoed en hoe gaat ze er de komende jaren tot aan 2030 ervoor zorgen dat Lelystad over een volwaardig erfgoedbeleid gaat beschikken, met aandacht voor het behoud van waardevol erfgoed en dat voldoet aan de eisen van de Omgevingswet? Welk instrumentarium is hiervoor beschikbaar en hoe kan dit worden ingezet?”

Welke uitgangspunten hanteren we?

Het erfgoedbeleid is 'volwaardig'

Erfgoed vertelt het verhaal van een plek, zorgt voor verbondenheid met de omgeving, en vormt een belangrijk onderdeel van ruimtelijke kwaliteit, omdat het karakter, schoonheid en een gelaagdheid in tijd aan een gebied geeft. Wanneer je erfgoed integraal en gebiedsgericht benadert, draagt het bij aan het gezamenlijke verhaal en identiteit van de stad en kun je het inzetten voor andere beleidsvelden, zoals economie en toerisme, maar ook voor klimaatbestendige inrichting of verduurzaming van gebouwen.

Dit leidt tot de volgende visie op het gemeentelijk erfgoedbeleid:

Lelystad zet in op het erfgoed dat past bij het DNA van Lelystad, Lelystad als uitnodigende hoofdstad van de nieuwe natuur: het vroege verleden dat door land en water doorschemert, de grote werken om het gebied bewoonbaar te houden, het pionierserfgoed van de eerste bewoners in de polder en tenslotte de continue vernieuwingszin van de afgelopen decennia.

Met deze nota wordt daarmee de weg naar volwaardig erfgoedbeleid ingeslagen. Samengevat houdt dit in dat, binnen de ontwikkeling van de stad:

- aandacht is voor het behouden, benutten en beleven van waardevol erfgoed, waarbij inwoners zijn betrokken,
- het voldoet aan wet- en regelgeving en
- het alle onderdelen van de 'schijf van vijf'¹ bevat. Dit zijn archeologische monumenten, gebouwde monumenten, cultuurlandschappen, roerend of immaterieel cultureel erfgoed en stads- en dorpsgezichten.

Het beleid past bij een groeiende stad

Lelystad wil haar waardevolle en soms kwetsbare erfgoed beschermen. Met het Koersdocument is in 2020 de ambitie vastgelegd dat Lelystad groeit naar 100.000 inwoners. In de gemeenteraad is daarna zelfs de ambitie uitgesproken om door te groeien naar 140.000 inwoners. Bij een relatief nieuwe stad is het besef dat erfgoed waarde kan bieden aan ruimtelijke kwaliteit en identiteit in vergelijking met veel oudere gemeenten nog niet sterk ontwikkeld. Maar ook wanneer de focus wordt gelegd op een sterke groei, moet goed worden omgegaan met bijzondere parels uit het verleden. Dit is een verantwoordelijkheid die we ook dragen voor de toekomstige inwoners van de stad. Dit geldt zowel voor het gebouwde als voor het minder zichtbare ondergrondse erfgoed.

Vanuit de gedachte behoud door ontwikkeling dient binnen het nieuwe beleid te worden gezocht naar een realistische balans tussen erfgoed en overige ambities. Belangen van ruimtelijke ontwikkelingen, duurzaamheid en erfgoed zijn niet tegengesteld, maar moeten elkaar versterken.

Erfgoedbeleid wordt gedragen

Het realiseren van de ambities en uitdagingen voor Lelystad 2040 doet de gemeente niet alleen. De keuzes worden samen gemaakt. Inwoners worden uitgenodigd om mee te denken, te handelen en

---

¹ [Cultureel erfgoed in het omgevingsplan | Omgevingswet | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/omgevingswet/omgevingsplan) (<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/omgevingswet/omgevingsplan>), zie ook beleidsadvies Vestigia

eigenaar te zijn van het bereiken van de ambities voor Lelystad Next level. Daarvoor heeft de gemeente de strategie *Gedeeld Eigenaarschap voor de gezamenlijke opgave in Lelystad* opgenomen in het Koersdocument om richting te geven aan de nieuwe werkwijze die nodig is voor deze inzet². Het erfgoedbeleid draagt daarmee bij aan maatschappelijke participatie

Erfgoedbeleid is professioneel

Voor de inventarisatie naar objecten en gebieden met cultuurhistorische en/of archeologische (verwachtings)-waarde en voor de ontwikkeling van onderbouwde beleidsopties die aansluiten op de Erfgoedwet en Omgevingswet de benodigde kennis gevonden bij het advies- en onderzoeksbureau op het gebied van archeologie en cultuurhistorie Vestigia. Voor het opstellen van deze nota is middels het adviesrapport en inventarisatie dankbaar gebruik gemaakt van de daar aanwezige kennis en ervaring. Volwaardig erfgoedbeleid vergt voldoende specifiek juridische en gespecialiseerde inhoudelijke expertise. In een jonge gemeente zoals Lelystad met relatief weinig ervaring met erfgoedbeleid is dit binnen de gemeentelijke organisatie beperkt aanwezig. Volwaardig erfgoedbeleid en de uitvoering daarvan vereist dat de benodigde kennis en formatie in voldoende mate aanwezig is. Professioneel, volwaardig erfgoedbeleid vraagt ook een beleidscyclus, waarbij beleid en uitvoering regelmatig tegen het licht wordt gehouden en, waar nodig, aanpassingen worden doorgevoerd.

---

² [Koersdocument Lelystad 2040](https://www.gemeentelelystad.nl/Documenten/Gemeente/Actueel/Koersdocument%20Lelystad%20202040.pdf)

(<https://www.gemeentelelystad.nl/Documenten/Gemeente/Actueel/Koersdocument%20Lelystad%20202040.pdf>)

Welke keuzemogelijkheden zijn er?

Erfgoedbeleid beschrijft verschillende strategische thema's

In het tegenwoordige erfgoedbeleid geven drie invalshoeken richting aan het begrip 'aandacht voor het behoud van waardevol erfgoed'. Deze invalshoeken dienen met name ter verduidelijking of accentuering van de beleidsdoelen, en kunnen binnen het erfgoedbeleid naast elkaar worden toegepast. Er hoeft dus niet voor één invalshoek te worden gekozen.

Behouden

Voor een deel van je erfgoed wil je soms extra voorzichtig zijn: vanwege de uitzonderlijke waarde voor de gemeente, of vanwege de grote bedreigingen. Dit geldt voor bodemingrepen in bodemlagen met een archeologische verwachting, maar ook voor gebouwen, ensembles of terreinen die hun unieke cultuur-historische waarden dreigen te verliezen. Borging vindt plaats via de instrumenten van de Omgevingswet: de Omgevingsvisie, het Omgevingsplan en het Omgevingsprogramma.

Benutten/beleven

Erfgoed biedt vooral meerwaarde voor de stad om mensen onderling en met de stad te verbinden. Daarmee kan het door fungeren als een kernwaarde voor een ontwikkeling waarmee het karakter, de identiteit, de eigenheid en de kwaliteit van de ontwikkeling versterkt wordt. Erfgoed is hier geen beperking maar een inspiratie om waarde aan de stad toe te voegen.

Betrekken

Erfgoed is ook een drager van een gezamenlijke identiteit. Erfgoed is hierbij vooral een middel om samenhang en sociale verbinding te creëren. Bij de verhalen, de samenhang, de identiteit zijn inwoners veelal de belangrijkste initiatiefnemers en ambassadeurs voor het erfgoed.

Per thema zijn er verschillende ambitieniveaus mogelijk

Voor het thema Behouden zijn drie ambitieniveaus te onderscheiden:

1. Laag: Maximale ruimte voor ontwikkeling - inzet op wettelijk minimum; bescherming meest waardevolle erfgoed
2. Midden: Behoud, maar ook ontwikkeling - zoeken naar balans; afweging tussen waarde erfgoed en ruimte voor ontwikkeling
3. Hoog: Behoud gaat voor ontwikkeling - maximale bescherming erfgoed; waarde erfgoed krijgt hoge prioriteit bij afweging

Voor het thema Benutten/beleven ziet dat er wat anders uit:

1. Laag: zichtbaarheid erfgoedlocaties op kaarten ten behoeve van wettelijke verplichtingen, waarden meest waardevolle erfgoed
2. Midden, behoud door ontwikkeling: vertalen naar waarde erfgoed voor ontwikkeling en (vrijtijds-)economie
3. Hoog: naast identiteitswaarde ook aandacht voor educatieve waarde

Voor het thema Betrekken

1. Laag: wettelijke informatievoorziening
2. Midden: lichte ondersteuning erfgoed gerelateerde initiatieven vanuit bewoners
3. Hoog: publicaties en stadsgesprekken; aanjagen en faciliteren erfgoed gerelateerde initiatieven

De acties die voortvloeien uit de wettelijke verplichtingen vallen buiten de ambitieniveaus, deze moeten sowieso plaatsvinden.

Wat stellen we voor?

We zoeken de ‘gouden middenweg’

De kern van de ambitie van de gemeente Lelystad is een volwaardig erfgoedbeleid met aandacht voor het behoud, benutten en beleven van waardevol erfgoed binnen de ontwikkeling van de stad, dat voldoet aan de eisen van de erfgoedwet en de Omgevingswet en waarbij inwoners zijn betrokken.

Op grond van uitgangspunten voor het gemeentelijk beleid, wordt voor het gemeentelijk erfgoedbeleid voor de thema's 'Behoud' en 'Benutten/ Beleven' voor het middelste ambitieniveau gekozen om richting te geven aan het Omgevingsprogramma.

Dit ambitieniveau biedt enerzijds voldoende waarborgen om aan de hand van cultureel erfgoed ook aan toekomstige generaties het 'verhaal van Lelystad' te kunnen vertellen, terwijl gelijktijdig voldoende mogelijkheden aanwezig blijven om invulling te geven aan de ruimtelijke ambities van de stad.

We hanteren de belangrijkste aandachtspunten

Om tot een volwaardig erfgoedbeleid te komen zijn de volgende aandachtspunten van belang.

Bovengronds erfgoed

- Lelystad beschikt momenteel over bovengronds erfgoed van bijna 80 structuren en objecten met cultuur-historische betekenis. Dit vraagt onderzoek naar de waarde en behoud- en benutting opties.
- Bij de specifieke stedenbouwkundige structuur van Lelystad past een erfgoedbeleid dat is gericht op de waarde van het ensemble en het stadsgezicht naast de aandacht voor gebouwen en objecten.
- Gezien de leeftijd van Lelystad groeit het aantal gebouwen, stadsgezichten, cultuurlandschappen, kunstwerken en roerend/immaterieel erfgoed dat monumentale waarde heeft.
- Met betrekking tot landschappen is beschrijving en waardering nodig om te kunnen komen tot specifiek beleid met betrekking tot cultuurhistorische landschapselementen en het groene erfgoed in de stad, zodat het op gepaste wijze wordt meegenomen in het groenbeheer.
- In het Omgevingsplan en de Welstandsnota zijn verschillende beschermingsniveaus mogelijk met betrekking tot de fysieke waarden en de beeldkwaliteit.

Ondergronds erfgoed

- Er zijn uit de inventarisatie ca. 150 archeologische vindplaatsen bekend. Om een selectie te kunnen maken voor eventuele extra bescherming, bijvoorbeeld door een monumentstatus, zal de waarde, conservering, bedreiging en hun belang voor het Verhaal en DNA van Lelystad nader in beeld gebracht moeten worden.

- De Omgevingswet schrijft voor dat het bevoegd gezag rekening houdt met zowel bekende als aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten. Dit geldt voor zowel land- als waterbodem.
- De op te stellen Maatregelenkaart moet voldoen aan de Omgevingswet en passen bij de inventarisatie en analyse van de archeologische onderzoeken.

Immaterieel

- De al verzamelde verhalen kunnen de basis vormen voor meer aandacht voor immaterieel erfgoed.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren de wettelijk verplichte maatregelen uit

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft aangegeven welke acties op basis van de Omgevingswet moeten worden uitgevoerd en wat de aandachtspunten zijn na de inwerkingtreding. Voor Lelystad zijn de volgende acties relevant:

- Het opstellen van een erfgoedregister, waarvan de ruimtelijke contouren zijn opgenomen in het Omgevingsplan, inclusief de omgeving van beschermde monumenten;
- Het eventueel aanpassen van de Erfgoedverordening m.b.t. de adviseringsreikwijdte van de adviescommissie;
- Vervolgonderzoek met betrekking tot het nog niet geïnventariseerde cultureel erfgoed dat voorwerp is of kan zijn van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties in het Omgevingsplan.

Voor wat betreft de aanpassing van de Erfgoedverordening en het Erfgoedregister kan worden opgemerkt dat deze acties of al zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn.

- Ter voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet is de Verordening fysieke leefomgeving Lelystad 2021 van kracht gegaan waarin de regels van de voormalige erfgoedverordening onder hoofdstuk 16 (Erfgoed) zijn ondergebracht. Met de invoering van de Omgevingswet zijn vanaf 1 januari 2024 de taken van de Erfgoedcommissie onderdeel geworden van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit.
- Op de site van de gemeente is een voorlopig erfgoedregister opgenomen met de gegevens van de aangewezen gemeentelijke monumenten. Dit register moet worden aangevuld, actueel gehouden en digitaal ontsloten.

Het erfgoedbeleid kent een belangrijke ruimtelijke component. Dit dient een praktische uitwerking te krijgen door middel van een maatregelen die worden opgenomen in het Omgevingsplan.

- In het Omgevingsplan moeten themakaarten en regels opgenomen worden waarmee het gekozen beschermingsniveau voor ondergronds en bovengronds erfgoed wordt geïmplementeerd.
- Voor archeologie wordt de beleidsadvieskaart overeenkomstig de keus van de raad vertaald naar een maatregelenkaart. Deze kaart bevat gebieden met verschillende beschermingsniveaus met elk hun onderzoeksverplichting en vrijstellingsniveau, afhankelijk van de te verwachten archeologische waarden. Deze maatregelenkaart wordt vervolgens ingebouwd in het Omgevingsplan.

De acties die hiervoor nodig zijn worden opgenomen in een Omgevingsprogramma.

We behouden ons meest waardevolle en kwetsbare erfgoed

Lelystad heeft al veel (jong) erfgoed, maar slechts een zeer beperkt deel hiervan is op dit moment beschermd. Nu uit het vooronderzoek is gebleken hoe rijk Lelystad is aan cultureel erfgoed dienen markante bouwwerken, ensembles, objecten of terreinen behouden te worden samen met het minder of onzichtbare erfgoed (ondergronds of immaterieel). De uitgebreide basisinventarisatie behoeft slechts op een aantal aspecten een aanvulling met een nadere beschrijving van de kernwaarden en waardering. Duidelijk is dat erfgoed uit meer bestaat dan alleen gebouwen. In het kader van een brede erfgoeddefinitie zal inzicht moeten worden verkregen hoe ook ensembles en stadsgezichten,

het groen, onderdelen van het buitengebied en de kunst in de openbare ruimte voldoende kan worden behouden.

Hiervoor zijn in elk geval de volgende acties relevant.

Dynamische overzichtskarten van het cultureel erfgoed

Het erfgoed kent een belangrijke ruimtelijke component. Praktische beleidsinstrumenten vormen daarom onderdeel van het Omgevingsplan. Een inventarisatie is altijd een momentopname. Nieuwe onderzoeken leveren resultaten op die van invloed zijn op de kennis en daarmee ook op het erfgoedbeleid. De nieuwe elementen dienen te landen in het erfgoedbeleid en het Omgevingsplan. Hiervoor wordt een dynamische overzichtskart van het cultureel erfgoed opgesteld, als onderdeel van het Omgevingsplan.

Waarderen

De inventarisatie van het erfgoed heeft op een aantal aspecten uitbreiding: een nadere beschrijving van de kernwaarde en een waardering. En voor de aanwijzing van gemeentelijke monumenten is een redengevende omschrijving een formeel onderdeel van de aanwijzingsprocedure. Voor het maken van een dergelijke waardering worden selectiecriteria geformuleerd die passen van bij het DNA van Lelystad. Bij de specifieke stedenbouwkundige structuur van Lelystad past hierbij een waardering waarbij de waarde van het ensemble of het stadsgezicht het uitgangspunt vormt. De erfgoedwaarde van het object vloeit dan voort uit cultuur-historische waarde van het totale ensemble.

Aanwijzing gemeentelijke monumenten

Het aanwijzen van beschermd gemeentelijke monumenten is een effectief middel voor het **behouden** van de fysieke waarde en waardevolle kenmerken van het cultureel erfgoed ("niet ontwikkelen, tenzij..."). Dit beleidsmiddel kan worden ingezet voor objecten, archeologische vindplaatsen en stads/dorpsgezichten, maar ook voor landschappelijke elementen of structuren. De aanwijzing als gemeentelijk monument kan nuttig zijn, maar heeft ook effect de mogelijkheden van eigenaren en ontwikkelingen. Daarom moet altijd kritische worden beoordeeld gekeken of aanwijzing daadwerkelijk nodig is of dat de erfgoedwaarde op een andere wijze worden benut en beleefd. De nadere beoordeling dit moet uiteindelijk uitwijzen. De komende jaren zal worden ingezet op een beoordelingstraject voor circa 50 objecten en structuren. Omdat het systematisch waarderen en participatief selecteren veel tijd en capaciteit vergt, wordt daarbij begonnen met een traject van een overzichtelijk aantal objecten/ensembles/structuren/(archeologische) terreinen. Voor de beeldvorming, op grond van onder ander de waarderingen van onder meer de voormalige erfgoedcommissie komen de volgende objecten en vindplaatsen hiervoor in aanmerking:

- De Cantine (in het bijzonder de spanten)
- Houtribsluizen
- NS Station Lelystad Centraal
- Rode Klif
- Scheepswrakken (zoals het Waterschip in Warande)
- SGL-gebouw
- Smedingshuis
- Stadhuis
- Stalen fietsbruggen
- Straalverbindingstoren
- Ziekenhuis
- Zuiderzeewijk

Ondersteunen eigenaren

In beginsel is de eigenaar verantwoordelijk voor instandhouding van zijn bezit ongeacht of deze een monumentenstatus heeft.

Een zorgvuldige instandhouding van het cultureel erfgoed is in het belang van de eigenaar, maar vertegenwoordigt ook een algemeen belang. Om eigenaren te ondersteunen, is kennis vereist van hun uitdagingen bij het beheer van hun bezit. We willen met eigenaren in gesprek over alle aspecten rond monumentenzorg waaronder onderhoud, verduurzaming, financiering en vergunningprocedures.

De kosten voor instandhouding van een monument zijn over het algemeen hoger dan voor een niet-monument en het (algemeen) belang ervan is groter. In de praktijk blijkt dat een subsidie een relevante symboolfunctie heeft. Het geeft een gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor dit aspect van het 'verhaal'. Het geeft tevens een legitimatie om eisen te mogen stellen aan een verantwoord herstel.

Voor specifieke meerkosten voor eigenaren die direct en onlosmakelijk verbonden aan de aanwijzing tot gemeentelijk monument wordt onderzocht of en in welke mate deze kosten door middel van een subsidie kunnen worden gecompenseerd.

Aanwijzen karakteristieke objecten

Er zijn ook elementen en structuren die niet via een beschermde monumentale status behouden moeten worden, maar wel een cultuurhistorische waarde hebben. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om gebieden waar archeologische resten verwacht worden of gebouwen waarvan vooral de beeldwaarde van belang is. Deze laatste zijn zogenaamde karakteristieke objecten, waarbij het behoud van het karakter van een wijk of gebied belangrijker is dan de bescherming van het object zelf. Dit zal primair via het welstandsbeleid vorm worden gegeven.

We benutten ons erfgoed bij gemeentelijke opgaven

Het erfgoed van Lelystad doet ertoe en is beleefbaar. Daarom zetten we vanuit de gedachte 'bekend is bemind' in op het goed benutten en beleven van het cultureel erfgoed. De meerwaarde van erfgoed valt niet altijd concreet in geld uit te drukken. Stad en omringend landschap zijn samenhangende structuren waar objecten en tradities mee verbonden zijn. Door gebruik te maken van erfgoed krijgt een plan voor een nieuw project een extra laag. Ook zorgt het voor sfeer en beleving in het gebied. Behouden erfgoed draagt bij aan de waardeontwikkeling van vastgoed in de omgeving. Hergebruik van erfgoed is duurzaam omdat het de verspilling van materialen en energie die vorige generaties hebben gebruikt en de toepassing van nieuwe materialen beperkt.

Erfgoed bezit een belangrijke recreatieve en toeristische waarde, waar wel een duidelijk economisch effect aan zit. Dat geldt niet alleen voor topmonumenten van nationaal en internationaal belang, maar juist ook voor objecten en structuren kenmerkend voor de stad, de regio, het landschap en het gebruik daarvan. Herbestemming is een belangrijk aspect voor het behoud van erfgoed. Verlies van functie kan leiden tot waardedaling en verval. Herbestemming met een nieuwe functie kan juist weer waarde toevoegen.

Wat willen we bereiken?

De komende jaren komt er veel op Lelystad af. We willen op een verantwoorde wijze groeien naar een sterke stad in de regio met nieuwe natuur. Voor de ontwikkeling en het volwassen worden van Lelystad is de relatie tussen het cultureel erfgoed en de uitdagingen op het gebied van economie, woningbouw energietransitie, klimaatadaptatie, ecologische kwaliteit, bodemdaling, en robuuste landbouw belangrijk. Voor erfgoed is 'behoud door ontwikkeling'

daarbij een speerpunt. Op deze manier kan erfgoed niet alleen worden behouden maar ook integraal worden benut en beleefbaar gemaakt en daarmee een bijdrage leveren aan de diverse beleidsopgaven. Van belang is hierbij dat al tijdig, dus bij de planvorming erfgoed wordt betrokken. Dat biedt kansen en voorkomt oponthoud bij de uitvoering.

Wat willen we gaan doen?

Erfgoed als inspiratie

Door bekend te maken welk erfgoed Lelystad bezit, dagen we ontwikkelaars uit om ontwerpen te maken met oog voor ons cultureel erfgoed. We kijken naar het (her)gebruik of inpassing van erfgoed bij nieuwe ontwikkelingen.

We stellen thematische biografieën, waarderingen met transformatie-adviezen en archeologische en cultuurhistorische waardenkaarten op. Deze bieden informatie en inspiratie voor het benutten van de aanwezige cultuurhistorische waarden bij de (her)ontwikkeling van zowel gebieden als panden.

Evenredige benadering

Bij een evenredige benadering van erfgoed en fysieke ontwikkelingen worden de belangen, mogelijkheden en kansen naast elkaar gewogen. Dit moet - waar mogelijk en toepasbaar - leiden tot behoud en inpassing van erfgoed op lange termijn en meerwaarde geven aan de ontwikkeling en identiteit van de stad.

Herbestemmen

Objecten die de verhaallijnen van de stad extra benadrukken krijgen bijzondere aandacht. Er wordt vanuit de wettelijke taak van vergunningverlening op toegezien dat een bestemmingswijziging niet onbedoeld leidt tot aantasting van de erfgoedwaarde. Gelijktijdig willen we herbestemming van erfgoed stimuleren en eigenaren helpen bij hun opgaven. Bijvoorbeeld in bestemmings- en omgevingsplannen of gebruiksmogelijkheden.

Bij vastgoed van de gemeente met cultuur-historische waarde die hun oorspronkelijke bestemming verliezen wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden en toepasbaarheid voor herbestemming.

Bij verkoop van erfgoed door de gemeente wordt op voorhand aan de potentiële kopers duidelijk gemaakt welke kaders van toepassing zijn met betrekking tot bescherming en behoud van de cultuurhistorische waarde.

Erfgoed onder de aandacht

Om het erfgoedbeleid méér te laten worden dan beleid op deelaspecten, is het belangrijk om erfgoed te betrekken bij andere beleidsdoelstellingen, zoals de citymarketing, vrijetijdseconomie en het sociale domein. Op deze manier kan erfgoed niet alleen worden behouden en beschermd, maar integraal worden benut en beleefbaar gemaakt en kan het een bijdrage leveren aan diverse maatschappelijke opgaven.

Een praktisch stap hiervoor is dat, naast het vervaardigen van één kaart voor het boven- en ondergrondse erfgoed, uiteindelijk alle lijsten van het gemeentelijk erfgoedregister samengevoegd worden tot één dataset (het erfgoedregister), zodat al het erfgoed van de gemeente op één plek te vinden is. Ingezet wordt op een publiekfreundelijke dataset.

We betrekken bewoners bij ons erfgoed

Erfgoed is niet alleen van de professional, de gemeente of de eigenaren. Erfgoed is van de gehele samenleving. Bijna 90% van de bevolking van 12 jaar en ouder bezoekt, doet aan, of bekijkt of leest over cultureel erfgoed. En 38% zet zich in de vrije tijd echt actief in voor materieel en immaterieel erfgoed. Dat zijn grofweg zes miljoen Nederlanders. Aldus het recente onderzoek (2024) van Ipsos I&O in opdracht van o.a. de RCE.

De kennis, wensen en aanbevelingen van de inwoners zijn opgehaald, maar hun betrokkenheid stopt niet bij het uitkomen van de nota. Lelystedelingen zijn zich steeds meer bewust van hun erfgoed en willen dit overdragen aan de jongere generatie. Publieksinformatie en educatie zijn belangrijke middelen om het heden aan het verleden te verbinden. Het doorgeven van verhalen en een plek om die verhalen te vertellen, vormen een mogelijke sleutel. Omwonenden en (toekomstige) bewoners/gebruikers hebben bijvoorbeeld herinneringen aan een gebouw of plek en willen deze ook delen. Denk hierbij aan scholen, het station, het ziekenhuis, maar ook aan De Batavia. Door samen te bepalen wat ons erfgoed is, wat we belangrijk vinden en wat ons verhaal is, creëren we samenhang en een gedeelde identiteit: wij zijn Lelystad, wij maken het DNA van Lelystad.

Burgerparticipatie in ruimtelijke processen is expliciet verankerd in de Omgevingswet. Maar in welke vorm en hoe zwaarwegend deze betrokkenheid van burgers moet zijn, daar geeft de wet geen kaders voor. Met het toepassen van de principes en speerpunten van het Verdrag van Faro binnen de gemeentelijke organisatie kunnen we daar voor het erfgoed handen en voeten aan geven. Samen bepalen we wat belangrijk is voor onze stad om te behouden en beschermen en hoe we dat bepalen en uitdragen. Door samen te werken aan de verhalen achter de objecten en structuren groeien we als samenleving.

Wat willen we bereiken?

Het publiek doet actief mee aan het bepalen wat erfgoed is en welke elementen behouden moeten blijven en/of aandacht moeten krijgen. Zo betrekken we inwoners bij de zorg voor het erfgoed (breed gedragen beleid) en benutten we de kennis over het erfgoed.

Wat willen we gaan doen?

Verbinding maken

Samen zijn we Lelystad en samen maken we een prettige leefbare stad. Dit kan door zelf actief contact te zoeken en de wijk, het plein of de straat op te gaan en met mensen in contact te komen. En door het organiseren van stadsgesprekken, waar iedereen aan deel kan nemen om over erfgoed te praten.

Als gemeente zijn we bereikbaar voor de inwoners om te helpen met initiatieven en deze zo nodig aan elkaar te koppelen.

Faciliteren

We ondersteunen initiatieven omtrent het erfgoed van Lelystad zoals Open Monumentendag. Door een financiële bijdrage, het geven van advies of anderszins.

Samen kiezen

Inwoners worden actief betrokken bij het waarderen van het cultureel erfgoed door hun suggesties, beleving en opinies mee te nemen. Vanuit dit oogpunt wordt ook actief contact gezocht met die delen van de samenleving die nog niet voldoende in beeld zijn. Vooral bij de volgende acties gaan we inwoners betrekken:

- Het opstellen van een lijst voor eventueel te beschermen monumenten;
- Waarderingskader aanvullen met erfgoedbeleving vanuit de inwoners;
- Verkennen van extra thema's.

Wat is nodig voor de uitvoering van het erfgoedbeleid?

Uitvoering vraagt facilitering

Essentieel voor de realisatie van de doelen van het erfgoedbeleid is de mate waarop het ambitieniveau wordt gefaciliteerd. Wat kan binnen het beschikbare budget en organisatorische capaciteit, en wat is een noodzakelijk verbetering maar kan alleen met meer inzet? Om dit helder aan te geven wordt hier weergegeven wat deze inzet moet zijn om de beoogde beleidsmaatregelen volwaardig in te kunnen zetten.

Uitvoering vraagt capaciteit

Volwaardig erfgoedbeleid dat voldoet aan de wettelijke taken die de gemeente heeft, vergt specifiek juridische en gespecialiseerde inhoudelijke expertise en voldoende capaciteit. Dit geldt ook voor activiteiten om de waarde van erfgoed voor de lokale samenleving goed tot haar recht kan laten komen. In het bijzonder wanneer bij het erfgoedbeleid belang wordt gehecht aan de participatie van inwoners bij het beleid. Binnen de huidige ambtelijke capaciteit is dit niet mogelijk. Zelfs wanneer voor het erfgoedbeleid een beperkt ambitieniveau wordt aangehouden.

Op basis van het voorgestelde ambitieniveau voor het gemeentelijk erfgoedbeleid is voor de verdere ontwikkeling en uitvoering van een volwaardig erfgoedbeleid aanvullend op de huidige inzet, een capaciteitsuitbreiding ten behoeve van het erfgoedbeleid van minimaal 1fte noodzakelijk.

Uitvoering vraagt organisatorische inbedding

Naast de capaciteit is het van belang waar het erfgoedbeleid organisatorisch wordt ondergebracht. Erfgoedbeleid kent vele facetten en dat maakt het niet altijd eenvoudig om het een duidelijke positie te geven binnen de gemeentelijke organisatie.

Het erfgoed kent enerzijds veel fysieke en ruimtelijke aspecten. Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om zowel ondergronds als bovengronds erfgoed op een volwaardige manier te betrekken bij ruimtelijke besluiten op basis van de Omgevingswet. Om deze redenen is het erfgoedbeleid bij veel gemeenten ondergebracht bij het ruimtelijk of fysiek beleid.

Anderzijds heeft erfgoed een maatschappelijk component met betrekking tot sociale cohesie, identiteit en de cultuur van de stad. Bovendien kan het vanuit economisch perspectief direct bijdragen aan de toeristische mogelijkheden. Argumenten waarom erfgoed bij gemeenten een positie heeft in het maatschappelijk of sociaal beleid.

In de uitvoering van het beleid is deze zelfde tweedeling terug te vinden. Het faciliteren en organiseren van activiteiten rondom erfgoed heeft veelal een sociaal-maatschappelijk karakter, het reageren op fysieke ontwikkelingen is gereguleerd via het Omgevingsplan. Dit vraagt een ander soort expertise.

Voor elke keuze is dus wat te zeggen. De belangrijkste voorwaarde is uiteindelijk dat het integrale karakter van het erfgoedbeleid op een juiste manier binnen de organisatie wordt geborgd. Met duidelijke kaders, een heldere verdeling van verantwoordelijkheden en voortdurende wederzijdse afstemming en afweging.

We borgen erfgoedbeleid in een Omgevingsprogramma

De acties om de beleidsdoelen te realiseren worden ondergebracht in een Omgevingsprogramma. Aangezien een Omgevingsprogramma voor erfgoed- en archeologiebeleid niet een vanuit de Omgevingswet verplicht karakter heeft, is ze vormvrij en is er geen voorgeschreven looptijd. Met het Omgevingsprogramma wordt nader uitvoering gegeven aan het erfgoed beleid. Het Omgevingsprogramma is een flexibel instrument dat eventueel tussentijds, op basis van monitoring en evaluatie, kan worden bijgesteld zolang dit past binnen de vastgestelde beleidskaders.

Taken, activiteiten en beleidsmaatregelen die in het programma opgenomen kunnen worden zijn:

Thema	Beleidsmaatregel	Verplicht	Relatie met huidig beleid
Behouden	Aanvullend onderzoek Post 65		Nieuw
	Aanvullend onderzoek Immaterieel erfgoed		Nieuw
	Aanwijzing (50) beschermde gemeentelijke monumenten		Gecontinueerd
	Beschrijven en benoemen karakteristieke objecten		Nieuw
	Bescherming waardevol erfgoed	x	Opgenomen in verordening Fysieke Leefomgeving
	Beschermde gemeentelijke verzameling		Opgenomen in verordening Fysieke Leefomgeving
	Bovengronds en ondergronds erfgoed in ruimtelijke instrumenten (Omgevingsvisie en -plan)	x	Nieuw
	Dynamische archeologische beleidskaart		nieuw
	erfgoedcommissie	x	In Commissie Fysieke Leefomgeving
	Erfgoedverordening, via Verordening Fysieke Leefomgeving in Omgevingsplan	x	Opgenomen in verordening Fysieke Leefomgeving
	Gemeentelijk beschermd gezicht aanwijzen		Opgenomen in verordening Fysieke Leefomgeving
	Gebouwde monumenten in Omgevingsplan	x	Nieuw
	Handhaving vergunningseisen monumenten	x	Gecontinueerd
	Nadere beschrijving van de kernwaarde en een waardering bovengronds erfgoed;		Nieuw
	Opstellen dynamische overzichtskaart van het cultureel erfgoed	x	Actualisatie
	Opstellen van een publiekriendelijke dataset van erfgoed (erfgoedregister		
	Volwaardig gemeentelijk erfgoedregister	x	In ontwikkeling
	Vaststellen erfgoedwaarde kunst in openbare ruimte		Nieuw
	Waarderen groslijst cultureel erfgoed		Nieuw
	Subsidieregeling meerkosten monumenten		Nieuw
	Vergunningverlening m.b.t. monumenten	x	Gecontinueerd
	Verwerken waardevolle en te beschermen objecten en terreinen in Omgevingsplan;		Nieuw

Thema	Beleidsmaatregel	Verplicht	Relatie met huidig beleid
Benutten/ Beleven	Aanvullen thematische waardering		Nieuw
	Erfgoededucatie onderwijs		Gecontinueerd
	Erfgoedroutes		nieuw
	Erfgoed in ruimtelijke ontwikkeling		Doorontwikkeling
	Erfgoed in citymarketing		Doorontwikkeling
	Onderzoekagenda archeologie		Nieuw

	Onderzoekrichtlijnen archeologie		Nieuw
	Opstellen van thematische gebiedsbiografieën		nieuw
	Onderzoek naar de mogelijkheden en toepasbaarheid voor herbestemming;		Gecontinueerd
	Verkennen van extra thema's; onder meer via Regiodeals.		nieuw

Thema	Beleidsmaatregel	Verplicht	Relatie met huidig beleid
Betrekken	Faciliteren / koppelen initiatieven omtrent erfgoed uit samenleving		Gecontinueerd
	Participatie inwoners bij selectie en waardering		Nieuw
	Stadsgesprekken erfgoed organiseren		Nieuw

Urgente zaken vragen voorrang

Voordat een Omgevingsprogramma of aanpassing Omgevingsplan gereed is vinden (her)ontwikkelingen plaats. Om te zorgen dat tijdig rekening gehouden wordt met de erfgoedwaarde kan de raad het college meegeven dit onderwerp nadrukkelijk te betrekken in haar besluitvorming.

Voor de uitvoering is budget nodig

Het actuele budget voor erfgoedbeleid is ontoereikend om uitvoering te kunnen geven aan het beleid. Om tot een volwaardig erfgoedbeleid te kunnen komen zijn voldoende middelen nodig voor advies, onderzoek, projecten en communicatie.

Met het extra budget van € 200.000 (zoals in de Kadernota 2026 opgenomen) kunnen de taken betreffende boven- en ondergronds erfgoed op een basisniveau worden uitgevoerd.

Als bij de vaststelling van de beleidsnota Erfgoed en archeologie blijkt dat de raad, met de keuze voor het middelste of een hoger ambitieniveau, kiest voor een intensivering op deze onderwerpen, zal een nader voorstel voor aanvullend budget worden ingediend.

Hoe blijft de raad geïnformeerd?

Omgevingsprogramma Erfgoed- en archeologiebeleid

Het actualiseren van het erfgoedbeleid zoals hierboven beschreven leidt binnen de thema's Behouden, Benutten/Beleven en Betrekken tot acties die worden ondergebracht in een Omgevingsprogramma Erfgoed- en archeologiebeleid. Voorbeelden van dergelijke acties zijn eerder in dit document opgesomd.

Na het vaststellen van deze beleidsnota Erfgoed en archeologie heeft het college duidelijkheid over het door de raad gewenste ambitieniveau. Als er daarnaast ook duidelijkheid is over de beschikbare middelen zullen de acties om de beleidsdoelen te bereiken worden opgenomen in een Omgevingsprogramma Erfgoed- en archeologiebeleid. Bij de vaststelling van het programma zal ook een voorstel gedaan worden over de looptijd. Gezien de aard van het onderwerp ligt een lange looptijd met tussentijdse ijk en bijstelmomenten voor de hand, bijvoorbeeld elke 4 jaar.

Het college zal dit Omgevingsprogramma voorafgaand aan de vaststelling aan de gemeenteraad ter informatie voorleggen.

Informatie beleid, als onderdeel van 'grotere' kaders

In de loop van de raadsperiode krijgt de raad regelmatig, in verschillende kaders, informatie vanuit de organisatie. Denk hierbij aan de P&C-cyclus, besluitvorming rond de Omgevingswet, informatie over het Interbestuurlijk Toezicht (IBT) en de Cultuurmonitor. Binnen deze kaders is Erfgoed- en archeologiebeleid en de uitvoering daarvan een deelonderwerp.

Periodieke informatie Erfgoed- en archeologiebeleid

Naast de terugkoppeling binnen de hierboven genoemde grotere kaders zal het college de raad minimaal eens in de twee jaar informeren over de voortgang betreffende het Erfgoed- en archeologiebeleid.

Aanvullend zal tussentijds informatie gegeven worden over belangrijke acties uit het Omgevingsprogramma, bijvoorbeeld het vaststellen van instrumenten zoals subsidieregelingen, het aanwijzen van Monumenten en het (substantieel) aanpassen van het Omgevingsplan of het Omgevingsprogramma Erfgoed- en archeologiebeleid.

Eens in de vier jaar zal het college de uitvoering van het beleid en de voortgang van het programma evalueren. Ook hierover wordt de raad geïnformeerd. Mogelijk leidt de evaluatie tot voorstellen voor aanpassingen die de beleidskaders raken of die financiële gevolgen hebben. Deze zullen we de raad ter besluitvorming voorleggen.

Bijlagen

- **Beleidsadviesrapport In een traditie van vernieuwing, aandacht voor het erfgoed van Lelystad 2025 - 2030** (Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie. 2025).
- **Verantwoordingsrapport en inventarisatie Erfgoedbeleid Lelystad. Inventarisatie boven- en ondergronds erfgoed ten behoeve van de beleidsnota Erfgoed.** (Vestigia Archeologie & Cultuurhistorie. 2025) [95% versie]